

5. *Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Історія української літературної мови / упоряд. М. С. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2001. 440 с.*
6. *Пентиліук М. Виховуємо чуття мови (дещо про засоби милозвучності) // Рідна Мова. 2009. № 11. С. 19—24.*
7. *Сверстюк Є. Духовні джерела української літератури // Рідна Мова. 2007. № 8. С. 4—14.*
8. *Сирник М. Колонка редактора // Рідна Мова. URL: http://www.inter-klasa.pl/portal/dokumenty/ridna_mowa_uk/ (доступ 20.04.2018).*
9. *Скуратівський Л. Питання духовності як філософська та методична проблема // Рідна Мова. 2009. № 11. С. 27—31.*

Емілія Огар

КНИЖКОВІ ЧАСОПИСИ ЧАСІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО ДИСКУРСУ

Описано основні типологічні характеристики часописів літературно-видавничої проблематики, що виходили в Україні впродовж 1990—2010-х рр. і послужили підґрунтям для сучасних спеціалізованих цифрових медіа. Обґрунтовано коректність терміна «книжковий часопис». Охарактеризовано особливості становлення на сторінках аналізованих видань нової дискурсивної практики — книжкової журналістики. Особливу увагу приділено тим проблемам літературної та книжкової критики (брак професіоналів та брак авторитетності думки критика, узалежнення від рекламних коштів, замовність тощо), що є актуальними і для новітніх цифрових медіа відповідної тематики.

Ключові слова: *книжковий часопис, літературно-видавнича критика, книжкова журналістика, «Книжник-ревю».*

The main typological features of the Ukrainian magazines of 1990-2010 devoted to literary and publishing topics as a basis of contemporary specialized new (digital) media have been described. The correctness of the term «book magazine» has been justified. The peculiarities of emerging new discursive practice on the pages of analyzed publications — book journalism — have been characterized. The particular attention is paid to the problems of literary and book criticism (lack of professionalism, dependence on advertising funds, lack of authoritativeness of critics' opinions custom — tailored service etc.), which remain relevant for the new digital media of relevant topics.

Keywords: *book magazine, literary and publishing criticism, book journalism, «Книзник-ревіз».*

Часописи, що спеціалізуються на книжковій тематиці (у подальшому називатимемо їх «книжкові»), посідають у репертуарі періодичних видань особливе місце: з одного боку, в них, як у дзеркалі, постає розвиток літературного і книговиробничого процесів, а також тих наук, у поле зору яких вони потрапляють, а з іншого — вони слугують важливим індикатором рівня охоплення суспільства культурою читання (т. зв. «начитаності»), його освіченості, глибини інтелектуальних та розмаїття естетичних запитів і, врешті-решт, загального культурного розвитку соціуму в конкретному часопросторі. Усе це робить їх вельми цікавим об'єктом дослідження, до того ж — цікавим із різних перспектив: книго-, пресо-, літературо-, мистецтвознавчої, інтегрованих у ширшу — історико-культурологічну — перспективу.

В історії української періодики двічі — на початку й наприкінці ХХ ст. — появу часописів книжкової тематики стимулювала сприятлива суспільно-політична кон'юнктура: національно-визвольні змагання, державотворчі процеси, можливість розвивати діяльність українських наукових, освітніх, культурних інституцій. Це визначило їх спільну важливу типологічну ознаку: часописи «першої» і «другої» хвиль мали виразний українознавчий характер, зорієнтованість на продукцію українських видавництв. Відмінності у виданнях — в їхніх цільових настановах, читацькій аудиторії, тематиці й проблематиці — зумовлював різний рівень освіченості українського суспільства (у 1920—1930-х рр. йшлося про популяризацію самої практики читання), стан української та світової науки про книгу, розмах книжкового руху. На початку ХХ ст. економічні умови розвитку українського книго- та пресовидання виявилися сприятливішими, ніж у 1990-х рр., коли пострадянська економіка перебувала в глибокій кризі, важко і повільно опановуючи правила ринку.

З аналізу наявних джерел випливає, що на сьогодні в українській науці краще опрацьовано пресодруки «першої хвилі». Тут маємо низку дисертацій (Т. Гринівський, І. Плехова, Н. Солонська та ін.), статей (О. Антоник, В. Бездрабко, Е. Огар, Г. Ковальчук, О. Мельничук, Л. Сілевич та ін.), в яких пресодруки 1920—1930-х рр.

розглядаються в історико-пресознавчому аспекті: на тлі історії просвітництва, історії популяризації знань про книгу та книжкову культуру, становлення спеціалізованої (галузевої) періодики. Щодо об'єкта пропонованої розвідки — видань «другої хвилі», які з'явилися вже у часи незалежності, їх вивчали здебільшого в контексті промоції видавничої продукції, книжкової культури, видавничого маркетингу і реклами (О. Афонін, Т. Булах, Г. Грет, Г. Ключковська, І. Копистинська, М. Макуха, О. Мельников, М. Сенченко, А. Судин та ін.). У запропонованому нами ракурсі виокремлений масив пресодруків вивчений ще недостатньо.

Необхідно зауважити, що на обговорення питань, дотичних до заявленої проблематики, надibuємо в публікаціях про сучасні літературні та літературно-мистецькі часописи (О. Іванова, О. Левицька, А. Пилипенко, В. Шейко та ін.), а також у працях, присвячених розвитку літературно-критичної думки в Україні (*див.*, наприклад, [4]). Однак, як відомо, увага літературознавців і літературних критиків зосереджена на тексті й творі, тоді як для книжкових експертів на перший план виходить (принаймні має виходити) матеріальний носій цих творів — видання (книжка).

Метою пропонованої статті є аналіз української книжкової періодики часів незалежності як публікаційного майданчика, на якому сформувалася нова дискурсивна практика — книжкова журналістика.

У межах розвідки терміносполукою «книжковий часопис» ми називаємо друковане періодичне (журнальне та газетне) видання, присвячене різним аспектам «життєвого циклу» книги — від її створення до побутування в соціумі. На означення цього типу часописів доволі часто вживають поняття «книгознавчі», проте, виходячи з розуміння книгознавства як наукової галузі, вважаємо, що його коректно використовувати стосовно лише наукових та науково-практичних видань, адресованих спеціалістам у відповідній царині. Однак більшість аналізованих видань за соціально-функціональним призначенням радше «вписуються» в типологічні рамки науково-популярної періодики, орієнтованої на доволі широку читачку аудиторію, зокрема нефакхівців. Тож для узагальненого означення усього масиву виокремлених періодичних видань адекватнішим нам видається термін «книжкові часописи».

Книжкові часописи часто ототожнюють із літературними та літературно-мистецькими, однак, на нашу думку, через відмінності в об'єктній ділянці (твір vs книжкове видання) й, відповідно, в оптиці оцінювання об'єкта, їх не можна об'єднувати під одним типологічним «дахом». За цим самим принципом варто розрізняти літературну та книжкову критику (журналістику). Важко погодитися з означенням книжкових часописів як «книготорговельні», адже воно очевидно звужує палітру виконуваних ними соціально-комунікативних функцій: інформаційний супровід книжкової торгівлі є лише однією з-поміж різновекторних цільових настанов цих пресодруків.

Коротко охарактеризуємо кількісні та якісні параметри масиву аналізованих видань¹. Він був нечисельним: із середини 1990-х і до середини 2000-х рр. — не більше десяти назв². За цільовим призначенням і читацькою адресою книжкові пресодруки умовно можна поділити на дві групи: першу становлять наукові (науково-практичні) та науково-популярні, розраховані на читача-суміжника, другу — науково-популярні масового рівня популяризації, розраховані на широку аудиторію.

Однією з перших у новітні часи виходить газета «Книжкова тека» (Львів, 1994—1997), «всеукраїнське навколокнижкове видання... відкрите для будь-якої інформації, пов'язаної зі світом книг і всім, що її народжує й потребує, заперечує й витісняє» (так образно було сформульовано концепцію газети в її першому числі). 1997 р. вона трансформується у «Книжкову біржу», однак і цей проект виявляється нетривалим. Згодом постають і невдовзі зникають «Книжковий світ» (Львів, 1995), «Книжковий огляд» (Київ, 1998). Відроджується «Книжник», що виходив ще на початку ХХ ст., однак так само на коротко. Наприкінці 1990-х рр. чи не єдиним періодичним виданням відповідної тематики залишався «Книжковий клуб+» (Київ, 1995). 2000 р. співзасновник Центру рейтингових досліджень «Еліт-Проф» К. Родик, один з ініціаторів відрод-

¹ Див. детальний опис, зокрема, в [1; 2; 3].

² Для порівняння: упродовж 1920—1930-х рр. у Києві, Львові та Харкові, а також за кордоном (Познань, Варшава) з різною періодичністю, регулярністю і тривалістю виходило зо два десятка пресодруків, адресованих одночасно професійній аудиторії та нефахівцям — освіченій культурній верстві тогочасного українського суспільства (див. [9]).

ження на початку 1990-х рр. «Книжника», започатковує нове періодичне видання, зосереджене на літературно-книжковій тематиці, — часопис «Книжник-review» («Кг»), що проіснував до 2009 р. До цієї ж ніші в українському мас-медійному просторі згодом потрапляє відновлена 2004 р. видавництвом «Зелений пес» газета «Друг читача» — тижневик, що виходив в УРСР з 1960 р. до 1992 р. (його друкована версія проіснувала до 2011 р.).

Як бачимо, видавнича «доля» більшості пресодруків книжкової тематики, започаткованих в середині 1990-х рр., виявилася нетривалою: занепад внаслідок загальної економічної кризи української видавничо-поліграфічної галузі, падіння у рази обсягів випуску видавничої продукції не могли не позначитися на стані фахової інформаційно-аналітичної періодики. До того ж більшість видань через економічні негаразди навіть важко було вважати періодичними, бо виходили вони доволі нерегулярно.

Найвитривалішими з-поміж часописів «покоління 1990-х» виявилися журнали «Друкарство» (Київ) та «Палітра друку» (Львів), одночасно засновані 1994 р. Обидва видання проіснували понад 15 років — до 2007 р. та 2006 р. відповідно. Разом із заснованим 1996 р. щомісячником Книжкової палати України імені Івана Федорова «Вісник Книжкової палати» вони утворили групу видань науково-практичного характеру, орієнтованих здебільшого на фахівців кількох суміжних спеціальностей: видавничої справи, поліграфії та книжкової дистрибуції. Хоча часописи охоче читали й нефхівці — «книжкова» тематика завжди приваблювала своєю культурницькою «аурою», а чимало публікацій були радше науково-популярного, ніж наукового характеру.

До суто наукових видань періодичного типу може бути віднесений науково-практичний збірник «Поліграфія і видавнича справа», що його від 1964 р. випускає Українська академія друкарства¹ (раніше — Український поліграфічний інститут імені Івана Федорова), єдиний в Україні вищий навчальний заклад, що здійснює комплексну підготовку фахівців для книжкової, ширше — видавничої справи. Певний час збірник залишався чи не єдиним публі-

---

¹ Українська академія друкарства від 1996 р. випускає також спеціалізований міжгалузевий збірник «Кваліологія книги», 1999 р. відновлює «Наукові записки». Однак збірники не належать до аналізованого типологічного кластеру.

каційним майданчиком для дослідників, які працювали у відповідних царинах науки. Згодом із відкриттям спеціальності «Видавнича справа і редагування» у низці вищих навчальних закладів України, із запровадженням наукової спеціальності «Теорія та історія видавничої справи» в межах напряму «Соціальні комунікації» відповідні тематичні рубрики було введено до наукових журналів та збірників вишів — традиційних і новостворених (як-от: «Вісник Одеського національного університету», «Вісник Сумського національного університету», «Держава і регіони» (Запоріжжя) та ін.). Від 2006 р. збірник почав виходити двічі на рік і за всіма типологічними ознаками може бути ідентифікований як періодичне видання.

У дискусії довкола літературно-видавничого процесу, популяризації української книги також брали участь щотижнева газета «Літературна Україна» (заснована 1927 р., нинішня назва — від 1962 р.), літературно-критичні часописи «Кур'єр Кривбасу», «Березіль», «Критика», науковий (літературознавчий) часопис «Слово і Час» (заснований 1957 р. як «Радянське літературознавство», нинішня назва — від 1990 р.), що видається Інститутом літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. До неї долучилися й всеукраїнські та регіональні періодичні соціально-політичні видання («Високий замок», «День», «Дзеркало тижня», «Лівий Берег», «Столичные новости», «Україна молода», «Українська правда», «Український тиждень» тощо¹).

Однак, на наше переконання, визначальну роль у формуванні тогочасного літературно-видавничого дискурсу, зокрема книжкової журналістики², відіграли науково-популярні періодичні видання, зорієнтовані на широкий загал і покликані просувати конкретні твори і видання, формувати попит на якісну літературу і добротний видавничий продукт, популяризувати практику читання. Саме вони заклали фундамент, на якому в 2010-х рр. постає принципово новий медійних ресурс — цифровий. Його формують колишні друковані видання (наприклад згадувана газета «Друг читача»), започаткова-

¹ Здебільшого у газетах публікували рецензії на нові видання, інтерв'ю з письменниками, видавцями, художниками, інформаційні матеріали щодо проведення літературних конкурсів, вручення нагород чи премій.

² За подібності тематики наукова періодика передбачає інші цільові настанови, а отже, інший стиль і манеру викладу.

ні вже у «цифрі» часописи (заснований КПІ ім. І. Сікорського науковий тематичний журнал «Обрії друкарства») і низка створюваних один за одним інтернет-видань та веб-порталів: «ЛітАкцент», «Буквоїд», «Читомо», Портал української книжкової індустрії, «Cultprostir», «БараБука», «Казкарка», «Букмоль», «Закладинка» та ін. Із появою нових медіа і науковий, і публіцистичний «навколкнижковий» дискурс переходить у цифрове середовище. Прикметно, що друковану форму одночасно з цифровою зберігають лише наукові періодичні видання.

Прикладом якісної книжкової преси серед видань «другої хвилі» можна вважати очолюваний К. Родиком часопис «Книжник-ревію». Саме йому, на нашу думку, належить й пальма першості у формуванні впродовж 2000—2009 рр. (до припинення виходу) новітнього публіцистичного дискурсу книжкової проблематики¹. Саме на його сторінках народжувалося нове для тодішнього українського соціуму явище «книжкової журналістики»² — непросто, не завдяки, а всупереч, у постійному лавіруванні між журналістською доброчесністю й потребою розміщувати замовні матеріали, викликану залежністю від коштів рекламодавців³.

Важливість напрацювань «КГ» в означеній царині вповні усвідомлюється, коли розглядати їх в контексті української літературно-критичної думки останнього десятиліття ХХ ст. У ній був поширений жанр, влучно названий свого часу Ю. Шевельовим «го-гай-го», коли критика підмінялася «грою в критику», або «своєрідною графоманією порожнього інтелектуалізму» [11, с. 136]. Такий характер критики слушно ув'язували із характером тодішнього об'єкта критики: «Літературі штучних спецефектів, безвідповідальної гри, літературі без душі і духу, але з великими претензіями відповідає і певний тип критики, який можна охарактеризувати таким же чином» — «тусовочна» та «епатажна» [14]. Постійно еволюціонуючи, «Книжник-ревію» намагався дистанціюватися від такого типу кри-

¹ До творення формату можливого на той час публічного (публіцистичного) мовлення про книжки й літературу в сучасній Україні був причетний і «Книжковий клуб+», однак лише на завершальній фазі свого існування.

² Детально ми писали про це, аналізуючи стан критики, зокрема, дитячої літератури [6].

³ Цю проблему точно описав колишній головний редактор часопису «Палітра друку» А. Судин [10].

тичних матеріалів, натомість демонстрував (наскільки це було можливе за наявного авторського потенціалу) приклади конструктивного дискурсу, приклади «критики вгляду» (Ю. Шевельов), що, «намагаючись схопити невідторну сутність твору і принцип взаємопов'язаності його складників... хоче цим допомогти авторів усвідомити себе, а читачеві — зрозуміти автора. Це не літературна поліція, а радше літературна консультація...» [13, с. 13—14].

Для цього «Книжник-ревію» доволі методично працював над формуванням авторського колективу, добре розуміючи, що тривалий час розвиток цього сегмента критичного дискурсу гальмувався браком журналістів-аналітиків, здатних оцінювати літературно-видавничі явища в новій соціально-комунікативній системі координат й цікаво про це писати з орієнтацією на широку аудиторію¹. «Коли видавці кажуть, що в нас немає критиків, можливо вони мають на увазі брак мужності в багатьох наших колег?» [7]. Так К. Родик виокремлював проблему «авторства» критичних публікацій і намагався залучати до писання про книжки талановиту молодь, плекати покоління «мужніх» критиків. На шпальтах «Книжника-ревію» відточувало свою майстерність чимало визнаних сьогодні письменників та літературних критиків: І. Бондар-Терещенко, М. Бриних, Ю. Ємець-Доброносова, М. Криштопа, К. Родик, Р. Семків, Т. Щербаченко (Стус) та ін.

Важливо відзначити, що часопис «Книжник-ревію» функціонував у тісному тандемі із започаткованим 2008 р. всеукраїнським книжковим рейтингом «Книжка року» (Центр рейтингових досліджень «Еліт-Профі»), для якого часопис слугував «невід'ємною інформаційною, ресурсною, адміністративною базою» [8]. Зміцненню авторитету і підняттю рівня літературно-книжкової аналітики сприяло залучення до авторства в часописі експертів «Книжки року» — знаних письменників, науковців, громадських діячів (Т. Гундорова, В. Жежера, К. Дикань, Ю. Макаров, С. Набока, В. Панченко, М. Рябчук, М. Сидоржевський, Л. Танюк, Ю. Чекан та ін.). «Тандем рейтинг “Книжка року” та “Книжник-ревію”» не лише залучав

¹На це вказувала в своїх наукових розвідках Г. Ключковська: «Значення кадрового чинника, а саме наявності журналістів відповідної спеціалізації, рецензентів, оглядачів, в структурі ЗМІ виявляється дуже важливим, оскільки вони становлять посередницьку ланку між видавцем та масовою аудиторією на рівні практично-змістової реалізації промоційних акцій» [2, с. 4].

до співпраці конкурентні медіа, а й намагався вплинути на впровадження літературної і книжкової тематики у загальну періодику: «Книга року» від 2002 р. почала моніторити друковані мас-медіа з огляду на кількість і якість матеріалів, присвячених популяризації книги [8]. Це певним чином сприяло формуванню моди на створення рубрик чи публікацію окремих матеріалів у неспеціалізованих періодичних виданнях, а тому — масовизації, розширенню рамок «навколокнижкової» дискусії в суспільстві.

Головний редактор «Кр» К. Родик прагнув інституціоналізувати явище книжкової критики — і не лише в практичній площині. Він неодноразово організовував фахове обговорення проблем сучасної літературної та книжкової критики, акцентуючи на відмінностях останньої від критики літературно-академічної [див. дет. 7].

Прикметно, що у центрі уваги тодішніх дискусій перебували питання, які залишаються актуальними й дотепер, — підміна критичної аналітики компліментарною «рецензією з люб'язності», або піаром, прихованою рекламою, ба навіть завуальованою під критику «джинсою» — те, що сучасні експерти називають «продажною критикою» та «бойфрендизмом» [12]. Аналіз сучасних публікацій, які «критикують критику»¹, показує, що основні «больові точки» критичного дискурсу в уже новітніх медіа залишаються тими самими: бідність самого об'єкта (української літератури); катастрофічний брак професійних критиків, думці яких варто довіряти, критиків «з певною системою цінностей», тексти яких могли стати орієнтирами для професіоналів, а думка — дороговказом для вдумливих читачів і читачів-початківців; неоплатність праці критика, відсутність професійного вишколу тощо.

У підсумку зазначимо, що для розвитку книжкової (рівно ж як і літературної) журналістики сьогодні створено усі ресурсні умови. За кількістю дискусійних майданчиків, розмірами публікаційної площі, кількістю авторів, які пишуть критичні матеріали, їхній жанровій начебто інноваційності й розмаїтості (поряд з класичними рецензіями вельми поширені блоги чи пости у соцмережах), за унікальними можливостями інтеракції з читацькими аудиторіями,

¹«Критикуючи критику» — так промовисто називалася програма відомого ведучого Є. Стасіневича, організована під час Книжкового Арсеналу 2016 р. В її рамках було проведено дискусію «Літературна критика сьогодні й (може) завтра: гравці, жанри, проблеми», результати якої опубліковано в «Читомо» [4].

що її надає Інтернет, гіпертекстуальності тощо (список переваг можна продовжувати) новітні медіа книжкової тематики, звісно, виграють порівняно з їхніми друкованими «попередниками».

Однак зі стрімким поширенням альтернативних цифрових ресурсів у них самих виникли серйозні загрози: «соціальні мережі перебирають дорадчі, навігаційні функції, які за совдепії виконувала традиційна критика. Кому сьогодні потрібен критик, коли людина заходить на фейсбук і бачить, що читають її друзі? Критика відійшла, спочатку поступилась нотаціям, потім — твітер-рядкам. Але це природний процес...» — констатує відомий критик М. Бричних [12]. Отже, як бачимо, до «рекламозалежності», «замовності» додаються нові проблеми, від осмислення та вирішення яких залежить подальший розвиток книжкової критики та її сучасних медій, а, можливо, й їхнє майбутнє.

1. *Грет Г.* Книготорговельна періодика незалежної України // *Acta Universitatis Lodzianis. Folia Librorum.* № 2014. С. 47—59. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/Folia_19_047-060_Gret.pdf.
2. *Ключковська Г.* Книжкова промоція як взаємодія книжкової справи та ЗМІ (засади формування української моделі): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08. Київ: нац. ун-т ім. Т.Шевченка, Київ, 2000. 20 с.
3. *Копистинська І.* Тенденції сучасного вітчизняного книговидання: організаційний, тематичний та рекламно-промоційний аспекти (1991—2003): дис. ... канд. філол. наук. Київ: Ін-т журналістики КНУ ім. Т. Г. Шевченка, 2004. 202 с.
4. *Мочарник І.* Літературна критика, або Як тримати в тонусі українську книжку // Читомо. URL: <http://archive.chytomo.com/news/literaturna-kritika-abo-yak-trimati-v-tonusi-ukrainsku-knizhku>.
5. *Неборак В., Котик І., Котик-Чубінська М., Барабаш М., Левків К.* Критика прози: статті та есеї. Львів: від-ня Ін-ту ім. Т. Г. Шевченка НАН України; Київ: Грані-Т, 2011. 328 с.
6. *Огар Е.* Сальєризм: «іносфера» дитячої критики // *Книжник-ревію.* 2007. №5. С. 18—20.
7. *Родик К.* Критика. PR. Реклама // *Книжник-ревію.* 2004. № 24. С. I-VIII.
8. *Родик К.* Соціологія прямої дії. Відкриття і прорахунки. Демарші й компліменти // *Україна молода.* 2018. 28 листоп. С. 13.
9. *Сілевич Л., Мельничук О.* Становлення українського книгознавства (галицькі періодичні видання першої третини ХХ ст.) // *Прикарпатський вісник НТШ. Слово.* 2012. № 2. С. 172—178.

10. Судин А. Вплив реклами на функціонування фахової періодики (на прикладі видавничо-поліграфічної галузі) // Книгобачення. 2012. 31 січ. URL: <http://knyhobachennia.net/?category=10&article=662>.
11. Талалай Л. Останній романтик (Перечитуючи Бориса Олійника) // Дніпро. 1999. № 9—10. С. 133—144.
12. Хмельовська О. «Продажна» критика, або Бойфрендизм у літературі // Читомо. 2011. URL: <http://archive.chytomo.com/news/prodazhna-krytyka-abo-boyfrendyzm-u-literaturi> 17.05.2011.
13. Шерех Ю. Два стилі літературної критики // Слово і час. 1992. № 12. С. 9—18.
14. Штонь Г. Піаролітература // Книжник-ревю. 2004. № 24. С. I—VIII.

Ігор Павлюк

УКРАЇНСЬКА ПИСЬМЕННИЦЬКА ПУБЛІЦИСТИКА ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Досліджено історично закономірні та ідеологічно деструктивні тенденції існування офіційної та опозиційної письменницької публіцистики в замкнутій тоталітарній державі в контексті потенційного поглиблення в ній демократичних свобод у післявоєнний період.

Ключові слова: *публіцистика, тоталітаризм, демократизація, глобалізація.*

The purpose of this article is to study the historically legitimate and ideologically destructive tendencies of the existence of official and oppositional writer's publicism in a closed totalitarian state in the context of the potential deepening of democratic freedoms in the postwar period.

Keywords: *journalism, totalitarianism, democratization, globalization.*

Друга світова війна залишила в об'єднаній Україні не лише руїни, смерть, розчарування. Досвід участі у такому глобальному історичному процесі загартував усе те, що не злавав, у сферах політичного, економічного і духовного життя країни, кордони якої розширилися, суспільна вага зросла, склад населення змінився. Значна частина українців попри усі моральні й матеріальні втрати психологічно відчувала себе переможцем, дехто — визволителем Європи і цілого світу від фашизму-тоталітаризму, частина українців, особливо в Західній Україні, продовжували збройну і духовну боротьбу проти СРСР, вважаючи його одним із окупантів.